

EUROOPA PARLAMENT

2004

2009

Istungidokument

LÕPLIK
A6-0148/2006

27.4.2006

RAPORT

Romi naiste olukord Euroopa Liidus
(2005/2164(INI))

Naiste õiguste ja soolise võrdõiguslikkuse komisjon

Raportöör: Lívia Járóka

PR_INI

SISUKORD

	lk
EUROOPA PARLAMENDI RESOLUTSIOONI ETTEPANEK.....	3
SELETUSKIRI	9
MENETLUS	13

EUROOPA PARLAMENDI RESOLUTSIOONI ETTEPANEK

romi naiste olukorra kohta Euroopa Liidus (2005/2164(INI))

Euroopa Parlament,

- võttes arvesse tõsiasja, et Euroopa Liit ja selle institutsioonid on korduvalt näiteks järgmistes dokumentides ja tegevustes väljendanud muret või isegi ärevust üldiselt romide ja eelkõige romi naiste olukorra üle:
 - Euroopa Parlamendi 28. aprilli 2005. aasta resolutsioon romide olukorra kohta Euroopa Liidus¹;
 - Rassismi ja Ksenofoobia Euroopa Järelevalvekeskuse raport “Romi naised ja juurdepääs riiklikule tervishoiule: tõkete murdmine”;
 - komisjoni oluline ja murettekitav raport romide olukorra kohta laienenud Euroopa Liidus, muu hulgas pöörati raportis erilist tähelepanu Euroopa romide olukorra sooliste aspektidele²;
 - komisjoni poolt toetatavad tegevused, näiteks programmi Daphne uurimus romi naiste olukorra kohta Hispaania vanglates,
- võttes arvesse tõsiasja, et mitmed Euroopa Nõukogu organid on samuti näiteks järgmistes dokumentides väljendanud rahulolematust romide ja romi naiste olukorra üle Euroopas ning tungivalt nõudnud, et poliitikakujundajad ja õigusloojad hüvitaksid romidele, sealhulgas romi naistele, nende lubamatu olukorra Euroopas:
 - Euroopa Nõukogu Parlamentaarse Assamblee soovitus 1203/1993 Euroopa mustlaste kohta, milles märgitakse muu hulgas ära romi naiste hariduse olulisus;
 - Euroopa Nõukogu rassismi ja sallimatuse vastu võitlemise Euroopa komisjoni üldstrateegia soovitus nr 3 romide/mustlaste vastu suunatud rassismi ja sallimatuse vastase võitluse kohta, milles rõhutatakse romi naiste kahekordset diskrimineerimist³;
 - Euroopa Nõukogu inimõiguste erivolniku hr Alvaro Gil-Robles'i hiljuti avaldatud raport “Romide, sintide ja rändrahvaste inimõiguste olukord Euroopas”⁴,
- võttes arvesse ettepanekut võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse Euroopa Soolise Võrdõiguslikkuse Instituut (KOM(2005)0081 – C6-0083/2005 – 2005/0017(COD));
- võttes arvesse OSCE tegevuskava romide ja sintide olukorra parandamiseks OSCE piirkonnas, milles rõhutatakse põhimõtet arvestada täies ulatuses romi naiste huvisid kõigis küsimustes ja tagada romi naiste osalemine kõigis eluvaldkondades ning koostöö

¹ ELT C 45 E, 23.2.2006, lk 129.

² Raport “*Romide olukord laienenud Euroopa Liidus*”, komisjoni tööhõive ja sotsiaalküsimuste peadirektoraat, üksus D3, 2004.

³ Euroopa Nõukogu rassismi ja sallimatuse vastu võitlemise Euroopa komisjoni dokument “Üldstrateegia soovitus nr 3 romide/mustlaste vastu suunatud rassismi ja sallimatuse vastase võitluse kohta”, Strasbourg, 1998.

⁴ Gil-Robles, Alvaro. Raport “*Romide, sintide ja rändrahvaste inimõiguste olukord Euroopas*”, Euroopa Nõukogu inimõiguste erivolnik, Strasbourg, 2006.

põhimõtet “romilt romile”¹;

- võttes arvesse Pekingi naiste õiguste deklaratsiooni artiklit 32, milles sätestatakse, et riigid peaksid “tugevdama jõupingutusi, et tagada võrdselt kõik inimõigused ja põhivabadused kõigile neile naistele ja tütarlastele, kes seisavad silmitsi mitmete tõketega mõjuvõimu ja edenemise ees”²;
 - võttes arvesse ÜRO rassilise diskrimineerimise likvideerimise komitee (CERD) XXVII üldist soovitusi (Romide diskrimineerimine) – 57. istungjärk, 2000³;
 - võttes arvesse Euroopa romide õiguste keskuse (ERRC) poolt koos partnerorganisatsioonidega koostatud dokumentatsiooni, mis on ette nähtud ÜRO naiste diskrimineerimise likvideerimise komisjonile (UN CEDAW) ning puudutab liikmesriike, läbirääkijariike ja kandidaatriike, ja võttes arvesse UN CEDAW esitatud soovitusi seoses romi naiste olukorraga ja vajadusega võtta kiireloomulised meetmed, et lahendada mitmesugused Euroopa romi naiste ees seisvad probleemid;
 - võttes arvesse nõukogu 29. juuni 2000. aasta direktiivi 2000/43/EÜ, millega rakendatakse võrdse kohtlemise põhimõtte sõltumata isikute rassilisest või etnilisest päritolust⁴;
 - võttes arvesse nõukogu 27. novembri 2000. aasta direktiivi 2000/78/EÜ, millega kehtestatakse üldine raamistik võrdseks kohtlemiseks töö saamisel ja kutsealale pääsemisel⁵;
 - võttes arvesse kodukorra artiklit 45;
 - võttes arvesse naiste õiguste ja soolise võrdsuslikkuse komisjoni raportit (A6-0148/2006);
- A. arvestades, et Euroopa Liidus on inimõiguste kaitsmine eriti tähtis, ja arvestades, et praegu kuuluvad romi naised kõige ohustatumate rühmade ja üksikisikute hulka liikmesriikides, eelkõige 1. mail 2004. aastal ühinenud uutes liikmesriikides ning läbirääkijariikides ja kandidaatriikides;
- B. arvestades, et on märke sellest, et patriarhaalsete traditsioonide tõttu ei austata täielikult paljude naiste sealhulgas romi naiste ja tüdrukute valikuvabadust nende elu põhiotsuste osas ning seega on takistatud nende võimalus realiseerida oma põhilisi inimõigusi;
- C. arvestades, et ELi poliitikakujundajad ja õigusloojad on vastu võtnud laiaulatusliku õigusaktide kogu ja kavandanud mitmesuguseid poliitikasuundi eesmärgiga peatada rassilise ja soolise diskrimineerimise põhjustatav kahju ning nende segamõjud;

¹ OSCE, *OSCE tegevuskava romide ja sintide olukorra parandamiseks OSCE piirkonnas*, PC.DEC/566, 2003.

² ÜRO neljas ülemaailmne naiste konverents, *Pekingi deklaratsioon ja tegevuskava*, 1995.

³ XXVII üldine soovitus: *Romide diskrimineerimine*, ÜRO inimõiguste ülemkomissar, 57. istungjärk, 2000.

⁴ EÜT L 180, 19.7.2000, lk 22.

⁵ EÜT L 303, 2.12.2000, lk 16.

- D. arvestades, et Euroopa poliitikakujundajatel ja õigusloojatel ei ole veel õnnestunud tagada romi naiste täielikku ja tõhusat võrdsust ning nende võrdsust, täieliku väärkusega kaasamist Euroopa ühiskondadesse;
- E. arvestades, et romi naised seisavad silmitsi äärmusliku diskrimineerimisega, sealhulgas mitmekordse või segadiskrimineerimisega, mida õhutavad väga laialt levinud mustlastevastased kinnisarusaamad;
- F. arvestades, et romi naiste keskmine eluiga on mõningates piirkondades väidetavalt kümme aastat lühem kui teistel naistel;
- G. arvestades, et on küllaldaselt tõendusmaterjali, mis viitab sellele, et romi naised on eriti tõrjutud tervishoiusüsteemis ja sageli on neil juurdepääs tervishoiule üksnes äärmuslikes olukordades ja/või sünnitamise korral;
- H. arvestades, et romi naised on viimastel aastatel olnud Euroopas inimõiguste äärmuslike rikkumiste ning eelkõige nende füüsilise puutumatuse vastu suunatud rünnakute, sealhulgas sundsteriliseerimise ohvrid; arvestades, et kuigi mõned liikmesriigid on pakkunud selliste rikkumiste eest hüvitist, ei ole teised seda veel teinud;
- I. arvestades, et lõhe romide hulka mittekuuluvate ja romi naiste haridustasemes on lubamatult suur;¹ arvestades, et väga paljudel romi tütarlastel ei õnnestu saada algharidust²;
- J. arvestades, et rassieraldus koolides ning õpetajate ja juhtkonna eelarvamuslikud suhtumised süvendavad romi lastevanemate madalaid ootusi eriti oma tütarde suhtes;
- K. arvestades, et töötuse määr täiskasvanud romi naiste hulgas on paljudes kohtades mitu korda kõrgem kui ülejäänud täiskasvanud naiste hulgas;
- L. arvestades, et oluline osa romi naistest kogu Euroopas elab praegu tingimustes, mis ohustavad nende tervist, ja arvestades, et paljudes kohtades elavad romi naised pidevas sundväljatõstmise hirmus;
- M. arvestades, et romi naised on Euroopas sageli inimkaubanduse ohvrite hulgas;
- N. arvestades, et hiljuti toodi Euroopa Inimõiguste Kohtu ette kohtuasi ÜRO Kosovo ajutise esinduse (UNMIK) vastu, süüdistades seda äärmuslike kahjude tekitamises mitmetele isikutele, sealhulgas romi naistele ja tütarlastele³;
1. tervitab ettepanekut luua Euroopa Soolise Võrdõiguslikkuse Instituut ja soovib moodustada selles struktuuris üksus, mis tegeleks romi naistega Euroopa Liidus;
 2. nõuab tungivalt, et kogu Euroopa Liidu ametivõimud uuriks viivitamata väidetavaid

¹ Rumeenias on keskkooli lõpetanud väidetavalt 3% romi naistest, võrreldes 63%-ga naiste osas üldiselt (Avatud Ühiskonna Instituut, uuring valikuliste romi haridusprogrammide kohta Kesk- ja Ida-Euroopas, 2002).

² Raport "Vältides sõltuvuse lõksu – romid Kesk- ja Ida-Euroopas", UNDP, Bratislava 2002.

³ Vt Euroopa romide õiguste keskuse 20. veebruari 2006. aasta pressiteadet "Kosovo mürgituse ohvrid viivad küsimuse Euroopa Inimõiguste Kohtusse", www.errc.org.

äärmuslikke inimõiguste rikkumisi romi naiste suhtes, karistaksid kiiresti rikkujaid ja pakuksid asjakohast hüvitist ohvritele, samuti nõuab tungivalt, et liikmesriigid vaatleksid kõrgeima prioriteedina meetmeid naiste viljakuse ja seksuaalse tervise paremaks kaitsmiseks, sundsteriliseerimise vältimiseks ja ebaseaduslikuks muutmiseks ning pereplaneerimise ja varajaste abielude alternatiivide ning seksuaalhariduse edendamiseks, võtaksid ennetusmeetmeid, et kaotada rassieraldusega sünnitusosakonnad, tagaksid romi koduvägivallaohvritele teenuste osutamiseks programmide väljatöötamise, teostaksid erilist järelevalvet romi naiste inimkaubanduse osas, ja nõuab tungivalt, et komisjon toetaks valitsus- ja kodanikuühiskonna algatusi, mille eesmärk on tegelda kõnealuste probleemidega, tagades samal ajal ohvrite põhilised inimõigused;

3. nõuab tungivalt, et liikmesriigid vaataksid üle kõikide poliitikasuundade rakendamise eesmärgiga tagada, et romi naised oleksid kaasatud kõnealuste protsesside ettevalmistamisse, kavandamisse ja rakendamisse;
4. nõuab tungivalt, et liikmesriigid võtaksid avatud koordineerimismeetodi raamistiku raames kasutusele miinimumstandardid eesmärgiga võtta mitmesuguseid meetmeid, et tagada kõigile võrdne juurdepääs kvaliteetsele haridusele, sealhulgas võttes vastu positiivseid seadusi, milles nõutakse rassieralduse kaotamist koolides ja sätestatakse romi laste eraldatud, ebastandardse hariduse lõpetamise plaanide üksikasjad;
5. nõuab, et romi lapsed õpetataks lugema ja kirjutama ning et see peab olema prioriteet perede ja koolide jaoks, kus kõnealused lapsed haridust omandavad;
6. nõuab tungivalt, et liikmesriigid parandaksid romide elamistingimusi, tunnustades riiklikes õigusaktides õigust sobivale eluasemele, heastades üksikisikutele kaitse praeguse puudumise riiklike õigusaktidega sundväljatõstmise vastu, võttes asjaomaste kogukondade esindajatega konsulteerides vastu üldplaneeringuid, et rahastada elamis- ja majutustingimuste parandamist suure romi elanikkonnaga piirkondades, tehes kohalikele asutustele korralduse pakkuda kiiresti piisavalt joogivett, elektrienergiat, jäätmevedu, ühistransporti ja teid;
7. nõuab tungivalt, et liikmesriigid propageeriksid eri sotsiaalsete rühmade segamajutust;
8. kutsub liikmesriike üles võimaldama rändavatele romidele peatuspaiku, kus oleksid rahuldavad mugavus- ja hügieenistandardid;
9. nõuab eelkõige Kosovo tugeva pliiireostusega Mitrovica piirkonna romi naispagulaste asjakohast üleviimist ohutumasse elupaika; juhib tähelepanu ajutisele ja hiljuti renoveeritud Prantsusmaa KFORi Osterode laagrile, mis on esialgseks lahenduseks; palub nõukogul, komisjonil ja liikmesriikidel tagada piisavad rahalised vahendid inimeste üleviimiseks päritolupaika; rõhutab vajadust kindlustada inimõigused, jätkates samas stabiliseerimis- ja assotsieerimisprotsessi;
10. nõuab tungivalt, et liikmesriigid tagaksid romi naiste juurdepääsu esimese etapi, vältimatule ja ennetavale arstiabile, arendaksid ja rakendaksid poliitikat, et tagada ka kõige tõrjutumate kogukondade täielik juurdepääs tervishoiusüsteemile, ja viia sisse tervishoiutöötajate eelarvamustevastane koolitus;

11. nõuab tungivalt, et valitsused tagaksid, et võrdne kohtlemine ja võrdsed võimalused oleksid tööhõive- ja sotsiaalse kaasatuse poliitika lahutamatu osa, tegeleksid romi naiste väga kõrge töötuse määra küsimusega ja eelkõige pööraksid tähelepanu tõsistele tõketele, mida otsene diskrimineerimine töölevõtmise protsessis loob;
12. nõuab tungivalt, et võetaks kasutusele mõiste “positiivsed kohustused”, mida seaduse järgi riigi- ja eraüksustelt nõutakse, et tagada romi naiste esindatus neis proportsionaalselt nende arvule kohaliku elanikkonna hulgas;
13. nõuab tungivalt, et valitsused uuriks romi naiste ettevõtlust takistavaid tõkkeid ja looksid programme, et tagada romi naistele kättesaadav, kiire ja odav registreerimine ettevõtjatena ja füüsilisest isikust ettevõtjatena, looks võimalused kättesaadava krediidi – sealhulgas mikrokrediidi – pakkumiseks, et rahastada romi naiste ettevõtmisi, ja nõuab tungivalt komisjoni toetust neile tegevustele asjakohaste rahastamismehhanismide abil;
14. soovib liikmesriikidel ja komisjonil edendada sotsiaalse ettevõtluse mudeleid, mis on suunatud spetsiaalselt romi naistele;
15. kutsub komisjoni ja Euroopa Parlamenti üles käsitlema mitmesuguste fondide kontekstis horisontaalse eemärgina romi naistest üksikisikute ja nende organisatsioonide suutlikkuse tõstmist ja mõjuvõimu suurendamist hariduses, tööhõives, juhtimises ja poliitilises osalemises;
16. nõuab tungivalt, et komisjon toetaks paljude oma vastavate rahastamismehhanismide kaudu eelkõige romi naistele suunatud tegevusi ja vaataks läbi kogu rahastamise korra, et tagada erinormi kehtestamine romi naiste kaasamiseks, ja nõuab tungivalt, et liikmesriigid järgiksid selliseid tegevusi riiklike, piirkondlike ja kohalike institutsioonide tasandil;
17. soovib komisjonil algatada kohtumenetlused ja viimaks kehtestada hoiustrahvid iga liikmesriigi vastu, kes ei ole romi naistega seotud diskrimineerimisvastaseid direktiive¹ riiklikku seadusandlusse veel üle võtnud ja/või neid täies ulatuses rakendanud, ning kontrollida õigusaktide ebapiisava järgimise juhtumite korral Euroopa Kohtus vastuvõetud otsuste täitmist;
18. nõuab tungivalt, et ELi institutsioonid käsitleksid Euroopa Liiduga ühinemiseks valmisoleku hindamisel võtmekriteeriumina romi naiste olukorda kandidaatriikides, sealhulgas romi naiste olukorda nendes kandidaatriikides, mida tavaliselt hõlpsasti romi küsimustega ei seostata;

¹ Sealhulgas direktiivid, mis võeti vastu muudetud EÜ asutamislepingu artikli 13 alusel Amsterdami lepingu kohaselt, samuti nendega seotud direktiivid, milles täpsustatakse ELi õigusega kehtestatud naiste diskrimineerimise keelu ulatus ja mõõde.

19. soovib liikmesriikidel kasutada täies ulatuses ära poliitikamenetlusi, näiteks avatud kooskõlastamismeetodit, et arendada ja rakendada poliitikat, mis tagaks tegelikult romi naiste täieliku võrdsuse;
20. nõuab tungivalt, et Euroopa Liidu institutsioonid võtaksid juhtimise, et julgustada valitsusi koguma ja avaldama soo ja etnilise kuuluvuse alusel liigitatud andmeid romi meeste ja naiste olukorra kohta, et mõõta edasiminekut hariduses, elamumajanduses, tööhõives, tervishoius ja teistes sektorites; arvab, et EL peaks valitsustele tungivalt soovitada tõsta riigiasutustes ja elanikkonna hulgas teadlikkust tõsiasja kohta, et etnilist kuuluvust käsitlevaid andmeid on võimalik koguda ilma isiku samastumist ohtu seadmata, ja julgustama valitsusi kasutama kõiki olemasolevaid, ohutuid ja uuenduslikke meetodeid;
21. tuletab meelde, et horisontaalne lähenemine võimaldab igal aastal edukalt toetada Euroopa Liidus elavate romi naiste iga-aastase foorumi korraldamist;
22. nõuab tungivalt, et Euroopa Liidu Rassismi ja Ksenofoobia Järelevalvekeskus algataks seeria uurimusi meedia rolli kohta mustlasevastasuse soodustamisel, eelkõige romi naisi kahjustavate stereotüüpide propageerimisel;
23. nõuab tungivalt, et kõik ELi institutsioonide ja/või liikmesriikide programmid ja projektid, mis võivad romi naisi mõjutada, kavandataks nendega tihedalt konsulteerides, ning et nende heaks võetaks positiivseid meetmeid;
24. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon nõukogule ja komisjonile ning liikmesriikide, läbirääkijariikide ja kandidaatriikide valitsustele ja parlamentidele.

SELETUSKIRI

Raporti projekti ette valmistades pidasin arutelusid nii ameti- kui ka eraisikutega Euroopa Liidus. Arutelude hulka kuulusid:

- arvamuste vahetus romi naiste algatusrühmaga;
- romi päritolu naisena olen omal nahal kogunud samasugust diskrimineerimist, millega romi naised üle Euroopa silmitsi seisavad;
- antropoloogina olen uurinud romi naiste olukorda romi kogukondi külastades ja isiklikult nende kogemusi vaadeldes. Euroopa Parlamendi liikmena olin eelmisel aastal Kreekat ja Makedooniat külastades veelgi enam romi naiste ohvriks sundimise tunnistajaks;
- avalik kuulamine romi naiste küsimuses Euroopa Parlamendis romi naiste vabaihenduste esindajate osalusel;
- arvamuste vahetus 27. septembril 2004 komisjoni tööhõive ja soolise võrdõiguslikkuse voliniku Vladimir Spidlaga romi naiste kallal toime pandud sundsteriliseerimise juhtumite asjus.

Raportööril on kahju, et käesolevas raportis ei saanud kasutada Berliini Võrdleva Sotsiaaluuringute Instituudi projekti “Romi naiste (RomWom) majanduslik ja sotsiaalne olukord” raportit, sest RomWom’i raporti järeldused ei olnud käesoleva raporti valmimise ajaks täielikult valmis.

Käesolev raport on vaesuse, sotsiaalse tõrjutuse ja samuti võrdsete võimaluste teemaliste raportite sarjast esimene, milles rõhutatakse kompleksset ja mitmekordset diskrimineerimist, mida romi naised Euroopa Liidu liikmesriikides tunda saavad. Romi naised kogu Euroopas ei seisa silmitsi mitte ainult diskrimineerimisega soo alusel, vaid laialt levinud mustlastevastasuse tõttu ka etnilise kuuluvuse alusel. Samal ajal tekitab romi elanikkonna mitmekesisus kogu Euroopas terve hulga probleeme, millega romi naised silmitsi seisavad. Analüüsitava küsimuse äärmine keerukus tuleneb nendest erisugustest olukordadest¹.

Seega on romi naiste probleemide analüüsimisel arvesse võetud mõningaid kriteeriume: romide rühm, kuhu naised kuuluvad, elukoht: linnas või maal, perekonnaseis: abielus või vallalised naised (viimase kategooria hulgas on ka üksikemad), sotsiaalne rühm, kuhu nad kuuluvad, enamuselanikkonna kultuuri eripärad, religioon.

Erinevustest hoolimata on terve hulk probleeme, millega enamik neist silmitsi seisab, näiteks diskrimineerimine hariduses – nii koolis kui ka kogukonnas –, tööhõive ja juurdepääs tervishoiule. Ehkki romi elanikkonna diskrimineerimist on üha enam tunnistatud, on olukord

¹ Komisjoni raportis “*Romi naiste olukord laienenud Euroopa Liidus*” kasutatakse mõisteid “romi”, “mustlane”, “rändrahvad”, et hõlmata rühmade mitmekesisust.

väga vähe paranenud¹. Romi naiste mitmekordne diskrimineerimine ja sotsiaalne tõrjutus süvendavad vaesuse tsüklit, millesse paljud neist sündides satuvad ja mis võtab neilt inimväärikuse.

Siiski on suurenenud jõupingutused tegelda Euroopa elanikkonna mitmekesisuse küsimusega, kuid romi naistega seoses leiame, et soolise võrdõiguslikkuse poliitika algab “etteantud” eeldustest (mis tähendavad Euroopa keskklassi), mida romi naised ja teised kõrvale jäetud ja sotsiaalselt tõrjutud naised kaugeltki ei saa saavutada. Vähemused ja eriti romi naised nõuavad tungivalt enda kaasamist liikmesriikide poliitikasse ja tegevustesse ning samuti Euroopa Liidu institutsioonidesse, mis tegelevad nii soolise võrdõiguslikkuse kui ka rassilise ja etnilise diskrimineerimisega².

Nagu romi poisid, on ka romi tüdrukud haridussüsteemist täielikult kõrvale jäetud või tihtipeale pandud rassijaotusega koolidesse või klassidesse – sageli “eriklassidesse” –, mis ei vasta nende hariduslikele vajadustele. Selline rassijaotus koos õpetajate eelarvamusliku suhtumisega süvendab laste alaväärsustunnet. Ent naissoost romi õpilased seisavad silmitsi veel ühe takistusega haridusteel, kuna tihtipeale sunnitakse neid koolist väga varases eas lahkuma, et aidata hoolitseda nooremate õdede-vennade eest või võtta enda peale muud majapidamiskohustused. Surve varakult abielluda vähendab samuti romi tüdrukute võimalusi haridusteed lõpetada.³ Et haridus on üks tähtsamaid vaesusest pääsemise vahendeid, tähendab romi naiste kahekordne diskrimineerimine hariduses seda, et neil on eriti raske vaesusest pääseda.

Romi naised seisavad silmitsi eelarvamustega töölevõtmisel, edutamisel ja tasustamisel. Lisaks on romi naised täielikult välja jäetud seaduslikust majandusest, neid takistavad piiratud haridusvõimalused, sobimatud elamistingimused ja kehv tervishoid, traditsioonilised soorollid ja üldine eraldumine enamuskogukondadest. Töötuse määr täiskasvanud romi naiste hulgas on mõningates kohtades mitu korda kõrgem kui enamuselanikkonna hulgas.

Kogu Euroopa Liidus saavad nii romi elanikkond üldiselt kui ka romi naised madalamat palka kui rassiline enamus või mehed.

Romi naised tunnevad diskrimineerimist ka juurdepääsul tervishoiule.⁴ Mitmetes Euroopa riikides keelduvad üldarstid romidele arstiabi andmast, põhjendades, et nad on “kellegi teise vastutusallas”. Tervishoiuasutustes rakendatakse sageli ruumijaotust, kuna romi naisi peetakse rämpasteks, varasteks ja asotsiaalseteks. On tõendusmaterjale selle kohta, et romi naised saavad sageli juurdepääsu arstiabile üksnes hädaolukorras ja mõnikord isegi mitte sel juhul. Romi naistel puudub seega sageli juurdepääs esimese etapi või ennetavale arstiabile. Tulemus on see, et romi naiste keskmine eluiga on mõningates kohtades väidetavalt 10 aastat lühem kui enamuse moodustavate naiste hulgas ja laste suremuse määr on palju kõrgem.

¹ Vt sama raportit, lk 1, kommenteeritud kokkuvõte.

² Vt “*Romi naised Euroopa Liidus: reaalsus ja väljakutsed*”, Nicoleta Bitu, Avatud Ühiskonna Instituudi naiste võrgustiku programm, romi naiste algatusrühm, ettekanne kuulamisel Euroopa Parlamendi naiste õiguste ja soolise võrdõiguslikkuse komisjonis, romi naiste olukord Euroopa Liidus, 23. november 2005.

³ Vt näiteks “*Koht poliitikalaua ääres*”, raport Avatud Ühiskonna Instituudi romi naiste foorumilt, 29. juuni 2003.

⁴ Rassismi ja Ksenofoobia Euroopa Järelevalvekeskus, “*Tõkete murdmine – romi naiste juurdepääs riiklikule tervishoiule*” (2003).

Järglaste saamise õiguste osas on viimastel aastatel tuvastatud steriliseerimisjuhtumeid kahes liikmesriigis. Tõenditest hoolimata ei ole valitsused järjepidevalt ohvrite kahjude hüvitamise küsimusega tegelema.

Paljud romi naised elavad ebasobivates eluruumides, sageli ebaturvalistes ja ebatervislikes tingimustes. Sundväljatõstmine on samuti romi kogukondade laialt levinud probleem.

Romi naised elavad sageli traditsioonilistes patriarhaalsetes kogukondades, mis võib viia nendevastase vägivallani ja jätta nad ilma valiku põhivabadustest. Romi naised on sageli ka inimkaubanduse ohvrid kogu Euroopas. Hiljuti esitati UNMIK-i vastu süüdistus mitmetele isikutele, sealhulgas romi naistele äärmuslike kahjude tekitamises.

Lisaks eelarvamuslikule suhtumisele romidesse ei panusta EL-i massimeedia nende hoiakute vähendamisse. Praegu on teada, et kinnisarusaamadel põhineva romide kuvandi kandjad on naised ja lapsed, keda meedias ja õpikutes tihti kujutatakse.¹

Kuigi tunnustatakse laialdaselt, et romi naiste diskrimineerimise ja kõrvalejätmise probleem on olemas eri ühiskonnasektorites, on seda raske tõendada soolise ja etnilise kuuluvuse alusel liigitatud andmete puudumise tõttu. Romi naiste ees seisvate probleemide lahendamiseks peavad valitsused koguma andmeid, austades samal ajal vähemuste väarikust ja privaatsust.

Ehkki mõnedest romi naistest on saanud tähelepanuväärsed avaliku elu tegelased, ei ole enamikku romi naisi kaasatud nende elu puudutavate otsuste tegemisse. Euroopa Liidu ja riiklik poliitika tuleb ümber kujundada nii, et tegeldaks paremini romi naiste diskrimineerimise küsimusega. Eriti soolise võrdõiguslikkuse süvalaiendamise poliitikas tuleb tunnustada tõsiasja, et paljud naised seisavad diskrimineerimisel silmitsi veel ühe mõõtmega oma etnilise või kultuurilise tausta alusel. Sooline aspekt lisati alles hiljuti romide rassilise diskrimineerimise kaalutlustesse,² kuid on selge, et tõhusa poliitika väljatöötamisel romi naiste olukorra parandamiseks Euroopas tuleb arvesse võtta nii soolist kui ka rassilist mõõdet.

On selge, et romi naiste probleeme ei saa lahendada tõhusa õigusliku raamistikuta nii EL-i kui ka liikmesriikide tasandil. EL-i tasandil ei ole rassilise võrdsuse direktiiv (2000/43/EÜ) ega direktiiv võrdsuse kohta tööhõives (2000/78/EÜ) alati kõikehõlmavad ja jäävad tihti ebamääraseks. Näiteks mitmekordse diskrimineerimise teema puhul, mis puudutab romi naisi, on EL-i õiguses kasutatavad määratlused ebamäärased. Samuti ei puudutata rahvuse alusel diskrimineerimist, mida kasutatakse ettekäändena romide jätkuvaks diskrimineerimiseks.³ Lisaks ei ole paljud liikmesriigid neid direktiive siiani täielikult rakendanud ja see tekitab suuri probleeme ajaloos jooksul kõrvale jäetud ja diskrimineeritud rühmadele, näiteks

¹ "Romi naiste õigused on õigused väarikusele, mitmekesisusele ja võrdsele osalusele" I ettekanne Euroopa Parlamendi naiste õiguste ja soolise võrdõiguslikkuse komisjonis kuulamisel teemal "Romi naised EL-is", november 2005.

² Kocze, Angela. "Kahekordne diskrimineerimine, mida tunnevad romi naised Euroopas". Naiste õiguste ja võrdsete võimaluste komisjon, kohtumine 26. novembril 2003.

³ Euroopa romide teabeamet. Vastused rohelisele raamatule, 2004.

romidele.¹

Liikmesriikide tasandil on vajadus tõhusa diskrimineerimisvastase õigusliku raamistiku järele, mis keskenduks romide vajaduste ja huvide lõimimisele üldistesse meetmetesse, võttes arvesse romide identiteedi põhielemente.

Süvalaiendamist rakendatakse poliitika kavandamises üksnes siis, kui on tehtud kindlaks, et tulevased seadused ja poliitikasuunad ei säilita romide diskrimineerimist, kui diskrimineerimiseni viivad seadused ja poliitika on kõrvaldatud ja on kehtestatud erisätted, milles võetakse arvesse romide identiteedi põhielemente. Hoolimata tõsiasiast, et paljud liikmesriigid on rakendanud diskrimineerimisvastase poliitika paberil, puuduvad rakendusest eespool nimetatud kriteeriumid. See on üks põhjus, mis romi naised seisavad ikka silmitsi kahekordse diskrimineerimisega soo ja etnilise kuuluvuse alusel. Eriti hariduse ja tööhõive valdkonnas tuleks kasutusele võtta positiivsed meetmed, mille eesmärk oleks parandada just romi naiste olukorda neis kahes valdkonnas. Lisaks peaksime intensiivistama arutelusid ja soolise võrdõiguslikkuse poliitika loomist, mis puudutaks romi naiste vajadusi suuremas ulatuses kui nende traditsioonilises rollis ema ja hooldajana.

¹ Rassismi ja Ksenofoobia Euroopa Järelevalvekeskus. "Migrandid, vähemused ja õigusloome: diskrimineerimisvastaste õiguslike meetmete ja õiguskaitsevahendite dokumenteerimine Euroopa Liidu 15 liikmesriigis", lk 117, 118, detsember 2004.

MENETLUS

Pealkiri	Romi naiste olukord Euroopa Liidus
Menetluse number	(2005/2164(INI))
Vastutav komisjon istungil teada andmise kuupäev	FEMM 29.9.2005
Arvamuse esitaja(d) istungil teada andmise kuupäev	
Arvamuse esitamisest loobumine otsuse kuupäev	
Tõhustatud koostöö istungil teada andmise kuupäev	
Raportöör(id) nimetamise kuupäev	Livia Járóka 15.9.2005
Endine raportöör / Endised raportöörid	Livia Járóka
Arutamine parlamendikomisjonis	21.3.2006 25.4.2006
Vastuvõtmise kuupäev	25.4.2006
Lõpphääletuse tulemused	+ 23 - 0 0 0
Lõpphääletuse ajal kohal olnud liikmed	Edit Bauer, Hiltrud Breyer, Maria Carlshamre, Věra Flasarová, Lissy Gröner, Zita Gurmai, María Esther Herranz García, Rodi Kratsa-Tsagaropoulou, Astrid Lulling, Angelika Niebler, Siiri Oviir, Doris Pack, Christa Prets, Teresa Riera Madurell, Amalia Sartori, Eva-Britt Svensson, Anne Van Lancker, Anna Záborská
Lõpphääletuse ajal kohal olnud asendusliige / asendusliikmed	Véronique De Keyser, Lidia Joanna Geringer de Oedenberg, Anna Hedh, Zita Pleštinská
Lõpphääletuse ajal kohal olnud asendusliige / asendusliikmed (kodukorra art 178 lg 2)	Joel Hasse Ferreira
Esitamise kuupäev	27.4.2006
Märkused (andmed on kättesaadavad ainult ühes keeles)	